

El repte d'assolir un ensenyament primari universal¹

Sumari: Els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni: 1.1. Eradicar la pobresa extrema i la fam.- 1.2. Assolir l'ensenyament primari Universal.- 1.3. Promoure la igualtat entre els gèneres i l'autonomia de la dona.- 1.4. Reduir la mortalitat infantil.- 1.5. Millorar la salut materna.- 1.6. Combatre la SIDA.- 1.7. Garantir la sostenibilitat del Medi Ambient.- 1,8. Fomentar una Associació Mundial per al Desenvolupament.- 2. Del treball particular de les ONGs a l'acció política dels Estats.- 3. L'objectiu d'assolir l'ensenyament primari universal.- 4. Per què Mans Unides ha de participar en aquest projecte i com ho farà.- 4.1. Qui som.- 4.2. Detectem el problema de l'ensenyament primari universal.- 4.3. Per què és important l'educació.- 4.4. Concretem l'acció.- 4.5. Per acabar.

1. Els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni

Ens hem aplegat aquí convidats per MANS UNIDES per reflexionar una mica sobre l'objectiu bàsic de la campanya que es durà a terme durant aquests any 2007, que no és altre que el d'assumir el repte d'aconseguir, el 2015, l'escolarització universal de tots els nens i nenes del món.

No és aquest un repte que la nostra associació es proposa tota sola. Res no seria més inútil en un món globalitzat on els esforços individuals –sempre necessaris i també indispensables– s'han de dur a terme, però, de la manera més coordinada possible amb els organismes internacionals que, tot i les mancances que hi podem advertir, hem de reconèixer que cada cop més demostren una major conscienciació respecte de quins són els problemes que afecten a aquest món tan ple de desigualtats en què vivim.

He de dir d'entrada que el cúmul de les necessitats és tan vast, tan inabastable, que tots els esforços que fem sempre seran insuficients per assolir els objectius, però també us puc assegurar que, l'acció

¹ Conferència pronunciada per Josep M. Quintana al Cercle Artístic de Ciutadella (6.02.07) i a l'Ateneu de Maó (8.02.07) dins la campanya de Mans Unides 2007.

de les ONGs privades que tenen per objecte treballar per al desenvolupament econòmic i social dels pobles i per la consecució d'una millora de la vida de les persones en tots els camps, sempre serà més efectiva amb una adequada coordinació d'esforços amb les institucions internacionals i, en el cas que ens ocupa, amb els organismes dependents de les Nacions Unides per al desenvolupament.

A fi d'intensificar la cooperació entre aquests òrgans, l'any 1997, el qui era aleshores Secretari General de l'ONU, senyor Kofi Annan, va crear el Grup de les Nacions Unides per al Desenvolupament, integrat per diversos fons i programes operacionals de l'organisme internacional. D'aquests, el *Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament* (PNUD) és el principal organisme de l'ONU que proveeix subsidis per al desenvolupament humà sostenible en tot el món i està treballant activament en pro de la consecució dels *Objectius de desenvolupament del Mil·lenni*.

Va ser l'any 2000, quan a la *Cimera del Mil·lenni* celebrada a Nova York, amb la intervenció de 189 estats, es van subscriure aquests *Objectius*, entre els quals hi ha el que ens ha d'ocupar tot aquest any prioritàriament: em refereixo al repte d'aconseguir, el 2015, l'escolarització universal de tots els nens i nenes del món, al que m'he de referir específicament més endavant.

Uns anys després, concretament el 2003, a la reunió del G-8 (que agrupa els països més industrialitzats del món) celebrada a Evian, França, Kofi Annan, va dirigir una carta personal als caps d'aquests estats econòmicament poderosos amb la qual els instava a concedir "la deguda prioritat als temes de la pobresa i el desenvolupament, temes que tenen una importància vital per a la gran majoria de la població del món", deia el senyor Annan, el qual destacava la necessitat de disposar de majors recursos financers i d'oportunitats comercials per als països en desenvolupament, i demanava que a la reunió d'Evian no es considerés "només la possibilitat d'enfrontar-se a aquests reptes, sinó la manera de superar-los."

Aquest objectiu d'enfrontar-se als principals reptes de la humanitat i de superar-los era una clara referència a la ja citada *Cimera del Mil·lenni* que, tres anys abans, s'havia proposat vuit objectius. Aquests, que no pretenen sinó reduir la pobresa i la malaltia d'aquí al 2015, tenen el suport d'un pla d'acció que també s'ha concretat en vuit metes quantificables, que assignen responsabilitats, tant als països rics, com als països en desenvolupament.

Vegem-los, ni que sigui d'una manera superficial:

1.1. Eradicar la pobresa extrema i la fam

Hi ha encara 1.200 milions de persones que viuen amb menys d'un dòlar al dia. Avui, però, sembla que es podrà assolir aquesta ambiciosa meta gràcies, principalment, al fort creixement econòmic dels dos països més poblats del món: la Xina i l'Índia. En els últims 10 anys, la pròspera economia xinesa ha aconseguit salvar de la pobresa 150 milions de persones. A l'Índia, el creixement econòmic per càpita ha sofert un augment mitjà anual del quatre per cent entre 1990 i 2000. I val a dir també que, en una gran part del món en desenvolupament, han millorat els serveis públics.

Actualment hi més gent que gaudeix d'un subministrament d'aigua potable gràcies als enormes progressos que s'han realitzat a l'Àsia Meridional, a l'Amèrica Llatina i a l'Europa Oriental. No obstant això, les estadístiques del PNUD posen de manifest un empitjorament, en els últims deu anys, del nivell de vida dels països més acuitats per aquests problemes:

Al voltant de 800 milions de persones, és a dir, el 15 per cent de la població mundial, pateixen fam crònica. En virtut dels *Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni*, la comunitat internacional pugna per reduir a la meitat aquest percentatge per a l'any 2015. No obstant això, si persisteix aquesta tendència, l'Àsia Meridional i l'Àfrica subsahariana no arribaran a aquesta meta.

1.2. Assolir l'ensenyament primari Universal

La meta és vetllar perquè l'any 2015 tots els nens i nenes puguin acabar un cicle complet d'ensenyament primari. El desafiament és que aproximadament 130 milions de nens en edat escolar primària no estan matriculats a l'escola. Això significa que un de cada cinc es troba privat d'accés a l'educació més bàsica.

En aquest camp, els problemes són força més greus a l'Àfrica subsahariana, a l'Àsia centromeridional i a l'Àsia occidental.

1.3. Promoure la igualtat entre els gèneres i l'autonomia de la dona

La meta és eliminar, l'any 2015, les desigualtats entre els gèneres a l'ensenyament en tots els nivells. *El desafiament* és aquest: Aproximadament 63 milions de nenes en edat escolar primària no estan matriculades a l'escola. Només a 9 països del món, 1 de cada 3 escons parlamentaris l'ocupa una dona.

Val ha dir que en aquest camp s'han assolit progressos pel que fa a la igualtat entre els gèneres en l'educació a gairebé totes les regions, això excepte l'Àfrica, l'Àsia occidental i Oceania, que encara es troben molt lluny d'assolir la meta.

1.4. Reduir la mortalitat infantil

La meta és que l'any 2015 s'hagi reduït en dues terceres parts la taxa de mortalitat dels nens menors de 5 anys. *El desafiament* és que quasi 11 milions de nens menors de 5 anys moren cada any a tot el món. Per tant, molts més de 1.200 cada hora, la majoria degut a malalties que podrien ser objecte de prevenció o de tractament.

En algunes regions, els països estan aconseguint progressos considerables en relació a la meta de reduir la mortalitat infantil.

Això no ho podem dir, però, de l'Àfrica subsahariana, on no es van donar passes significatives entre 1990 i 2001. Tampoc a l'Àsia occidental i a Oceania, on el progrés segueix essent lent.

1.5. Millorar la Salut materna

La meta és reduir l'any 2015 en tres quartes parts la taxa de mortalitat materna. *El desafiament* és gran, perquè tots els anys, entorn de mig milió de dones mor en donar a llum per complicacions durant l'embaràs. Una cada minut. En el curs de la seva vida, una dona a l'Àfrica subsahariana té una probabilitat entre 16 de morir durant el part, en comparació amb una entre 160 a Amèrica Llatina i al Carib, i una entre 840 a l'Àsia oriental. En els països desenvolupats, el risc és d'una mort per cada 2.800 parts.

1.6. Combatre la SIDA

La meta és detenir i començar a reduir la propagació de la SIDA i la incidència del paludisme i d'altres malalties greus. *El desafiament* és gran. La SIDA és la causa principal de mort a l'Àfrica subsahariana i la quarta en el món. L'Àfrica subsahariana és la regió més afectada, però en altres regions, incloent-hi l'Àsia meridional, la CEI i el Carib, la incidència de la SIDA augmenta ràpidament.

Val a dir que només pocs països han aconseguit revertir l'avanç de l'epidèmia un cop aquesta assolí proporcions de crisi, encara que en alguns s'ha aconseguit frenar el seu avanç des que començà, ja que avui es coneixen alguns mitjans per a fer front a la malaltia. Això no obstant, es requereix urgentment un seguiment més eficaç i obert de l'epidèmia.

1.7. Garantir la sostenibilitat del Medi Ambient

La meta és incorporar els principis de desenvolupament sostenible en les polítiques i els programes nacionals i invertir la pèrdua de recursos del medi ambient; reduir a la meitat el percentatge de persones que no tenen accés a l'aigua potable per a 2015; millorar considerablement la vida de, com a mínim, 100 milions d'habitants de barraques per al 2020. *El desafiament* és aquest: Avui, aproximadament 2400 milions de persones no tenen serveis de sanejament i entorn de 1200 milions no poden proveir-se d'aigua.

Val a dir que hi ha hagut progressos pel que fa a l'accés a l'aigua potable a zones rurals de quasi totes les regions, tot i que, a les zones urbanes, la tendència general és negativa. Així mateix, innumbrables països sofriran l'escassetesa d'aigua si no es prenen mesures dràstiques en aquest sentit a curt termini.

1.8. Fomentar una Associació Mundial per al Desenvolupament

La meta a aconseguir és que els països rics es responsabilitzin d'assegurar l'accés equitatiu als seus mercats i a la tecnologia, i de crear un medi financer favorable. La bona gestió dels assumptes públics i l'enfocament centrat en les necessitat socials i el capital humà són decisius perquè els països en desenvolupament assoleixin els Objectius en els seus respectius territoris.

Això comporta un *desafiament*: que s'han de complir els compromisos assumits d'incrementar l'assistència per al desenvolupament, i s'han de redoblar els esforços per alleugerar la càrrega del deute dels països pobres. És, doncs, necessari que es compleixi la promesa de la ronda de negociacions sobre comerç internacional, i en concret, els acords presos per la *Cuarta Conferència Ministerial de l'Organització Internacional del Comerç (OMC)*, celebrada a Doha (Qatar) del 9 al 14 de novembre de 2001, incloent en aquests compromisos el de reduir els subsidis agrícoles

que tenen els agricultors dels països rics, que impliquen una clara situació de desigualtat per als agricultors dels països en desenvolupament en els mercats mundials.

En aquest camp, conformement als compromisos contrets, l'any que hem tancat de 2006, s'ha produït un augment de l'assistència de 16.000 milions de dòlars, en comparació a la de 2002. Això ha implicat que 26 països pobres molt endeutats hagin començat a veure com disminuïa el deute i molts països d'ingressos baixos s'han beneficiat de l'admissió lliure de drets de les seves exportacions als mercats de països desenvolupats. Això no obstant, encara és necessari adoptat moltes mesures en el camp de l'assistència, el comerç i el deute per tal de proveir al suport que es requereix per a assolir els objectius ODM per a 2015.

* * *

Els *Objectius de Desenvolupament del Mil·leni* constitueixen, doncs, un marc perquè tot el sistema de les Nacions Unides treballi de forma conjunta i coherent per una mateixa finalitat. I això es fa a través del PNUD, que aglutina tots aquests esforços. La seva presència sobre el terreny en pràcticament tots els països subdesenvolupats el situa, doncs, en una posició única per promoure el canvi, per connectar amb els països que tenen coneixement i recursos, i per ajudar a coordinar activitats més amples de l'ONU a nivell de tots els països.

2. Del treball particular de les ONGs a l'acció política dels Estats

Acabem de veure que, de l'acció particular i privada de les ONGs, sector en el qual treballa MANS UNIDES, hem passat a una acció pública i coordinada dels estats a través dels organismes corresponents de l'ONU i, en concret, del PNUD. Aquesta és, sens

dubte, una conquesta extraordinària sobre la qual val la pena aturar-se un moment.

El 22 d'Octubre de 1985, 20.000 persones es van manifestar davant la Cambra dels Comuns per protestar pels escassos fons que el Govern britànic destinava a l'Ajuda Oficial al Desenvolupament (AOD). Aquest mateix any, la població britànica havia aportat al voltant de 100 milions de lliures (18.000 milions de pessetes) de la seva pròpia butxaca per lluitar contra la fam i la pobresa a Àfrica.

Aquesta mesura de pressió va ser coordinada pel World Development Movement i recolzada per Organitzacions No Governamentals de Desenvolupament (ONGD) i per les Esglésies. Al voltant de 15.000 persones van sol·licitar de parlar amb els membres del Parlament. Els llavors líders dels tres majors partits de l'oposició -Neil Kinnock, David Owen i David Steel- es van comprometre a proposar un augment de l'ajuda per a arribar a el 0,7% del Producte Interior Brut recomanat per Nacions Unides. A causa d'això, els conservadors es van sentir finalment obligats a incrementar l'ajuda en 57 milions de lliures (10.260 milions de pessetes). En un pressupost global de 1.100 milions de lliures, aquesta no era una quantitat molt gran, però representava un triomf per a les organitzacions que es van ocupar d'aquesta acció. Més enllà de les xifres, el Govern conservador, que des de 1979 havia tractat el tema de l'ajuda com una qüestió secundària, va començar a preocupar-se per aquesta.

A Espanya, la Comissió 0,7%, un heterogeni col·lectiu procedent, en part, de grups de base de l'Església catòlica, va iniciar l'any 1993 una campanya amb l'objectiu de sensibilitzar l'opinió pública en favor d'un augment de l'ajuda. Es tractava d'aconseguir un increment, tant de la quantitat global, com en la proporció d'ajuda destinada a projectes socials i de lluita contra la pobresa. Les vagues de fam, protagonitzades pels líders de la Comissió, van tenir un gran impacte social i van arrossegar un fort corrent de solidaritat i interès. La campanya va prosseguir amb acampades a tot l'Estat que van mobilitzar milers de joves. Finalment, el Govern es va

comprometre a arribar a l'objectiu del 0,35% en el període 1994-1995, a augmentar, també, la proporció de l'ajuda "no retornable" (donacions en comptes de crèdits) i a crear una instància de control oberta a l'opinió pública, a les ONGDs i, en definitiva, a la societat civil. Això darrer es va concretar el 19 de Maig de 1995 amb l'aprovació del "*Consejo Asesor de Cooperación y Desarrollo*", al qual se li adjudicà la funció de fixar els criteris que havien de regir l'Ajuda Oficial al Desenvolupament i les prioritats d'aquesta. També es va ampliar la xifra de subvencions destinada a ONGs, que el 1995 va ser de 8.000 milions de pessetes. En ambdós casos es van assolir resultats en la mesura que es va aconseguir que els governs i l'oposició es fessin càrrec que l'ajut per al desenvolupament era important per a l'opinió pública. L'opinió pública mostrava la seva sensibilitat cap a la realitat dels pobles del Sud i exigia alhora que l'Estat es comprometés en la promoció del seu desenvolupament, amb un increment de l'ajuda per al foment de programes de lluita contra la pobresa i respecte dels drets humans.

Val a dir, doncs, que les ONGs han tingut –i tenen– un gran paper en aquest camp, però cada cop més, es veu que la lluita contra el subdesenvolupament dels pobles no es pot limitar a la cooperació dels estats amb les ONGs.

Les ONGs construeixen la seva imatge i la seva identitat com organitzacions de promoció del desenvolupament a partir dels projectes que realitzen en tercers països. Per a moltes ONGs, els projectes de desenvolupament constitueixen el 80% o el 90% del seu treball i la seva principal raó de ser. No obstant això, si avui ens demanem si les ONGs poden, per elles soles, donar una adequada resposta als problemes estructurals a què s'enfronten els països del Sud, la resposta ha de ser negativa. I això perquè una cooperació al desenvolupament basada només en microprojectes, encara que es dugui a terme per les ONGs més compromeses, té uns límits molt concrets. Aquests vénen marcats pels pressupostos reduïts que es manegen i per la pròpia impossibilitat que els microprojectes locals, que atenen a les necessitats de les comunitats, puguin ser la solució

a una pobresa estructural generada pel propi sistema econòmic i per la persistència d'unes condicions internacionals injustes.

Dècades d'experiència en l'execució de projectes de desenvolupament mostren que hi ha problemes que són inherents al propi model econòmic, que és exclouent i afavoreix la desigualtat. Per tant, els projectes de desenvolupament seran, només, un simple paliatiu si no van acompanyats d'una altra casta d'accions.

I és per proveir a aquesta altra casta d'accions que hem de situar l'acord de l'ONU de constituir el dit *Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament* (PNUD) a què m'he referit i també els acords entorn dels vuit *Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni* (ODM) a què acabo de fer referència.

D'aquests m'he de referir ara especialment al consagrat en el número 2: que es proposa perseguir l'ambiciós projecte que, l'any 2015, tots els fiets del món estiguin escolaritzats i puguin acabar un cicle complet d'educació primària, que és el que les Nacions Unides proposen com a objectiu de treball per a aquest any 2007.

3. L'objectiu d'assolir l'ensenyament primari universal

Qualsevol que sigui el concepte de desenvolupament que assumim, la cultura hi ocuparà un paper central. I és aquest reconeixement del caràcter constitutiu de la cultura el que ha fet possible plantejar alternatives a uns estils de desenvolupament concebuts exclusivament a partir del creixement econòmic.

A nivell internacional va ser a la Conferència de Jomtien (Tailàndia) (1990), on es va produir la "*Declaració Mundial sobre l'Educació per a tothom*" que recolliria aquest gir conceptual i conferiria a l'educació el caràcter de valor bàsic per al desenvolupament cultural de l'home, establiria orientacions polítiques per a la transformació

dels sistemes educatius, i definiria accions i objectius fins a l'any 2000.

I el primer que hem de tenir clar és que els beneficis derivats de l'educació no s'aturen en la simple acumulació de sabers, sinó que incideixen directament en qüestions molt diverses. Així doncs, serveixen per salvar vides (en referència a l'alimentació adequada, l'atenció sanitària, la salut reproductiva o la fertilitat); per consolidar la democràcia, instituir valors i identitats; i per corregir efectes sobre la distribució de la renda i la propagació de la justícia social, propiciant major integració i mobilitat social. D'altra banda, la vinculació entre anys d'escolaritat i qualitat de l'educació també es troba associada, com veurem, al creixement econòmic, a la capacitat de empresa, al rendiment productiu i a l'adaptació als nous coneixements i tecnologies.

Per això, quan els mandatariis reunits en la "Cimera contra la Fam i la Pobresa" van cridar l'atenció sobre la urgència d'avançar en accions internacionals capaces de combatre la fam, superar la pobresa i incrementar el finançament per al desenvolupament, l'endarreriment en matèria educativa que presenten la majoria dels països en desenvolupament, va tornar a ocupar un lloc estratègic en les agendes polítiques.

D'ací la importància d'assolir aquest objectiu en el qual ens proposem treballar aquest any 2007.

4. Per què Mans Unides ha de participar en aquest projecte i com ho farà

4.1. Qui som

D'acord amb l'article 5è dels estatuts, *"la finalitat de Mans Unides és la lluita contra la fam, la deficient nutrició, la misèria, la malaltia, el subdesenvolupament i la manca d'instrucció, produïts entre altres*

coses per les causes següents: la injustícia, el desigual repartiment dels béns i de les oportunitats entre les persones i els pobles, la ignorància, els prejudicis, la insolidaritat, la indiferència i la crisi dels valors humans i cristians; de manera que l'home sigui "capaç de ser per ell mateix agent responsable de la seva millora material, del seu progrés moral i del seu desenvolupament espiritual" (Populorum Progressio, 34)

Els mitjans que utilitza per dur a terme aquests objectius són bàsicament dos:

- Maldar per conèixer els problemes existents, cosa que li permet després denunciar-los, i així crear una sensibilització de la societat respecte d'aquests. I
- Finançar plans de desenvolupament que d'alguna manera permetin mitigar o resoldre els problemes detectats.

Això, tot i que es du a terme en el marc de l'Església catòlica (Mans Unides és una ONG confessional catòlica) no es fa amb finalitats missioneres, que, dins l'estructura eclesial, corresponen al Secretariat de Missions el qual té com a objecte la propagació de la fe. Ni tampoc ho fa en el marc de Càritas, que és una institució catòlica d'àmbit nacional.

Mans Unides du a terme la seva acció de desenvolupament a què fa referència l'article 5è esmentat, a l'exterior d'Espanya, en països i regions subdesenvolupats i sense distinció de races, ni credos ni de nacionalitats.

Aquest any, d'acord amb els *Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni*, Mans Unides treballarà l'Objectiu 2: assolir l'ambició projecte que, l'any 2015, tots els fiets del món estiguin escolaritzats i puguin acabar un cicle complet d'educació primària. Això no és impossible i tenim l'obligació de contribuir que es faci realitat.

El lema escollit per Mans Unides per a la XLVIII campanya és eloqüent: "*Saps llegir, ells no. Podem canviar-ho*". Lema que ens farà reflexionar sobre el dret universal a l'educació i sobre la

importància de l'educació primària en l'eradicació de la pobresa. En aquest sentit, seguint la doctrina de Papa Pau VI, Mans Unides creu que "l'alfabetització és per a l'home un factor primordial d'integració social i d'enriquiment personal, mentre que per a la societat és un instrument privilegiat de progrés econòmic i de desenvolupament (Populorum Progressio 35).

Convé no perdre de vista que la finalitat i el sentit de l'educació és *l'home en tant que ésser que es desenvolupa, es perfecciona i es converteix en protagonista del seu propi desenvolupament i també del desenvolupament dels altres*. Perquè l'ésser humà té el dret i el deure, de desplegar lliurement la seva personalitat en tots els diferents aspectes de la seva vida personal i social. D'aquesta dignitat de l'home flueixen precisament els Drets Humans, així com també el principi d'igualtat essencial entre els homes, que és compatible amb la seva diversitat.

4.2. Detectem el problema de l'ensenyament primari universal

Tot i que l'alfabetització és un dret que proclama l'article 25 de la Declaració Universal dels Drets Humans de 1948, les dades sobre l'analfabetisme són contundents: l'Informe Anual 2006 del *Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament* (PNUD) diu que, en el món, 130 milions de fiets mai no van a escola, dels quals un 70% són fiets. A més, cal dir també que, dels 960 milions d'adults que no saben llegir, el 66% també són dones; i dels 1000 milions de persones més pobres del món, el 60% són dones. Hi ha, doncs, una estreta relació entre pobresa, analfabetisme, desigualtat i exclusió de la dona.

Ens trobem, doncs amb una cadena de desigualtats que es prolonga a través de les generacions. I la primera conclusió que en podem treure és que hi ha una relació innegable entre no assistència a l'escola i pobresa.

De totes les regions més desassistides en aquest camp, la qui s'endú la palma és l'Àfrica subsahariana, perquè hem de reconèixer que, avui, algunes altres regions que presenten deficiències en molts camps, es troben, però, en vies de resoldre el problema educatiu. Cal esmentar, per exemple, que els estats de l'Europa Central i de l'Est, de la Comunitat d'Estats Independents (ECE/CEI), de l'Amèrica Llatina i del Carib, d'Àsia Oriental i del Pacífic, que gairebé han aconseguit els mínims de l'escolarització el 2006. L'Àfrica, en canvi, presenta una situació força més desesperada. Les poblacions africanes són les més joves del planeta, amb més del 50% de la població menor de 18 anys. En aquesta ampla regió, la gran quantitat de fiets que hi ha en edat escolar i l'elevat índex de procreació, així com el fet que la majoria visquin en zones rurals amb pocs recursos econòmics, planteja molts problemes.

Perquè pugueu comparar, us diré que en els països industrialitzats s'inverteix en educació 7.372\$ anuals per cada fiet, mentre que a l'Àfrica Subsahariana, que té més d'un terç dels fiets sense escolaritzar, s'inverteix una mitjana de 38\$ anuals per fiet. Es tracta d'una quantitat 200 vegades menor. La taxa d'escolarització a països com el Sudan, Níger, Serra Lleona, Eritrea, Somàlia o Malí no arriba al 50% dels fiets que es troben en edat de ser escolaritats. I dels qui reben escolarització, menys de la meitat acabarà el darrer grau educatiu. I això perquè una cosa és matricular-se i una altra completar el cicle educatiu. Però hem de tenir clar que, per millorar aquesta situació es necessita reduir o eliminar els pagaments escolars, apropar les escoles a les llars, proporcionar dinars o ajudes per a l'obtenció de recursos per part de les famílies. Això perquè els fiets no hagin de treballar, amb la qual cosa es revaloritzaria el treball docent.

Per altra banda, la pandèmia de la SIDA ha creat un problema afegit a la crisi de l'educació, sobre tot a l'Àfrica Subsahariana on, l'any 1999, un milió de fiets es van quedar sense mestres degut a aquesta malaltia. A més, quan un pare o una mare aplega la SIDA, els fills abandonen l'escola per tenir-ne cura, per treballar i per dur la família endavant.

4.3. Per què és important l'educació

Segons un estudi del professor Delfino², aquestes darreres dècades, tot el món ha prestat una major atenció a la influència que l'educació té en el creixement econòmic de les nacions i en el progrés social dels seus habitants. En línies generals s'observa que la inversió en educació és un dels atributs del treball que més contribueix al creixement econòmic; que la productivitat laboral augmenta amb l'educació dels treballadors; que la taxa de rendiment de la inversió en educació és positiva degut al fet que els ingressos de les persones creixen amb els nivells educatius; que l'educació de les mares té una importància central en la reducció de la fertilitat, en la nutrició i en la salut dels fills, i que l'educació ajuda a atenuar la desigualtat en la distribució de l'ingrés.

Vegem més detalladament aquests punts:

- **Educació i creixement econòmic**

Un estudi de del Banc Mundial (1990), que abraçava 58 països i comprenia el període de 1960-1985, demostrà que l'educació tenia un efecte positiu sobre el desenvolupament econòmic, doncs mostrava que, si els altres determinants del creixement es mantenen, un any més d'estudi per damunt de la mitjana que tenen els habitants de qualsevol d'aquests països, proporciona un augment del 3% en el seu Producte Interior Brut.

Encara que els resultats difereixen d'una regió a altra, en la majoria dels països en desenvolupament, l'efecte de l'educació sobre el PIB és positiu, comprovant-se a més que tant com més alt és el nivell inicial, majors són els beneficis que comporta un augment en l'educació de la població.

² José A. Delfino. "Educación y progreso económico y social".- Actualidad Económica, n° 53. Agosto-Diciembre 2002

- **Educació i productivitat del treball**

Els estudis que s'han fet en aquest camp s'han dirigit a saber l'augment en la producció que es produiria si al nivell educatiu mitjà dels agricultors s'agregués un any addicional d'educació formal. Els resultats obtinguts confirmen aquesta associació positiva entre educació i productivitat, doncs en general assenyalen que aquest augment en l'educació elevaria la producció entre l'1% (Taiwan) i el 6,5% (Grècia), amb una mitjana del 2,8% per al conjunt dels països considerats (eren Brasil, Colòmbia, Grècia, l'Índia, Corea, Malàisia, Nepal, Taiwan, Tailàndia)

- **Taxes de rendiment de l'educació**

A partir del moment en que Alfred Marshall assenyalà que "el capital més valuós és l'invertit en els éssers humans", s'han dut a terme nombrosos treballs destinats a estimar els beneficis econòmics que obtenen les persones gràcies a l'educació. Aquests beneficis generalment s'amiden utilitzant la "taxa interna de rendiment", que és la que iguala els ingressos diferencials que proporciona un cert nivell d'educació amb la inversió que ha de realitzar-se per assolir-lo.

Malgrat les limitacions que caracteritzen a totes aquestes estimacions (per exemple, diferents èpoques, desajustaments en els mercats laborals i mètodes de finançament de les institucions educatives), quan aquestes taxes de rendiment s'analitzen en conjunt proporcionen diferents resultats. Aquests:

1. Demostren que "invertir en educació és un bon negoci", tant privat com social, perquè com que totes les taxes són positives, els ingressos diferencials que s'obtenen amb una major educació superen les despeses necessàries per a obtenir-la.
2. Ajuden a decidir sobre el destí dels fons públics, perquè aquests rendiments resulten notòriament superiors als que

proporcionen moltes inversions en capital físic, especialment en països menys desenvolupats. I

3. Assenyalen que el temps necessari per recuperar els costos corresponents al període d'estudi és relativament curt. (En el Brasil, per exemple, en el cas de l'ensenyament superior, la recuperació dels costos és de només de 5 anys).

- **Educació, fecunditat i salut**

L'educació permet també millorar el nivell de vida de les famílies d'ingressos baixos perquè redueix la fecunditat a causa que eleva el criteri amb el qual s'avaluen els beneficis i els costos de tenir fets, i per consegüent, permeten tenir un millor coneixement de les pràctiques de control de la natalitat i generalment retarden l'edat dels matrimonis.

D'altra banda hi ha acord en un altre punt: que l'educació de les dones és important no només perquè ajuda a la *planificació familiar*, sinó també *per raons d'eficiència i equitat*. I això,

1. Perquè els permet contribuir al creixement econòmic, ja que constitueixen una font potencial de capital humà per a les activitats productives de caràcter científic i tècnic. I
2. Perquè una major educació de les dones contribueix a reduir les desigualtats socials, ja que en tot el món tenen menor educació que els homes (i particularment en països en desenvolupament). A més, a les llars d'ingressos molt baixos, les condicions econòmiques, religioses i culturals solen fer que les fletes no estudiïn (perquè generalment els reserven tasques domèstiques, els limiten les seves possibilitats de treball i les estimulen a casaments encara molt joves.

Les eficiències sembla que mostrin també la presència d'una clara associació entre *educació i salut*, particularment quan aquesta s'amida pels efectes nutricionals, per les taxes de mortalitat infantil

i per les expectatives de vida. En efecte, nombrosos estudis realitzats en països en desenvolupament han trobat una relació positiva entre l'educació de les mares i la nutrició dels seus fills (mesurada generalment pel pes i per l'altura dels fiets) i negativa amb la mortalitat infantil. En línies general, aquestes evidències semblen indicar que els pares educats (particularment quan les educades són les mares) tenen fills més ben alimentats, els quals, a més, tenen menys probabilitat de morir durant la infància que els fills de pares sense educació. S'ha pogut comprovar en aquest camp que, com a mitjana, cada any addicional d'educació de les mares implica una reducció del 0'1% en la taxa de mortalitat infantil.

Pel que fa a la relació existent entre educació i *esperança de vida*, estudis recents indiquen una relació clara i directa entre nivells d'alfabetització i expectativa de vida. Aquests estudis, que han construït uns models de simulació que calcula probabilitats de mort associades amb atributs personals dels individus (com l'edat, el sexe i la raça) i característiques del lloc i del medi on viuen (població, mitjana d'escolaritat, densitat de població, etc.) han demostrat, entre altres coses, que la taxa de mortalitat no només declina a mesura que les persones són més educades, sinó també que els individus viuen més a les comunitats que tenen una major educació (mesurada per la mitjana d'anys d'escolaritat dels seus habitants).

4.4. Concretem l'acció

Així doncs, construir escoles, dotar-les de professorat i de recursos, i facilitar la gratuïtat de l'estudi són necessitats de primer ordre si volem assolir l'ensenyament primari universal per a tots els fiets i adults per sempre més, no sols per a l'any 2015. Per això cal que incidim en un canvi en les polítiques de despesa pública, anteposant la inversió en educació a, per exemple, les despeses militars. És necessari, a més, treure un profit més gran de la complementarietat entre els esforços de la societat civil (les ONGs) i les administracions públiques; és precís incrementar i gestionar millor

l'ajut oficial al sector educatiu, que ha disminuït en els darrers anys; i també s'ha de millorar la qualitat de la lluita contra l'abandonament escolar i l'analfabetisme funcional.

Mans Unides acumula, en aquest camp, una història de solidaritat amb els més pobres d'Àfrica, Àsia i Amèrica Central i del Sud. Durant gairebé cinquanta anys, ha treballat per eradicar les causes i les situacions que malmeten la dignitat humana i neguen l'exercici dels drets a l'educació, obrint les portes a la capacitació dels fiets d'una manera especial, però també dels joves i dels adults, de les dones, i particularment dels indígenes (ja habitin aquests en una població urbana o rural), dels desplaçats, dels refugiats i dels discapacitats. En aquesta tasca, al llarg de les sis darreres campanyes (2000-2005), Mans Unides ha donat suport i ha finançat 1935 projectes educatius que han beneficiat a prop de 30 milions de persones.

En aquests sentit podem afirmar que compartim la iniciativa mundial "*Educació par a Tothom*" que, en la declaració de Dakar (2000), entén per educació bàsica aquella que satisfà les necessitats elementals d'aprenentatge, per tal que millori la vida i transformi la societat. I això ho creiem perquè estem convençuts que, com va dir Pau VI a l'encíclica *Populorum progressio* (1967), de la qual commemorem enguany el 40 aniversari, l'alfabetització és per a l'home un factor primordial d'integració social i d'enriquiment personal, mentre que per a la societat és un instrument privilegiat de progrés econòmic i de desenvolupament. I és precisament l'educació la que converteix els homes en artífexs del desenvolupament, ja que els capacita per a ser protagonistes del desenvolupament propi i també de tots els altres humans.

4.5. Per acabar

Segons assegura l'Informe de l'Estat Mundial per a la Infància 2005, assolir l'objectiu d'un ensenyament primari universal per al 2015 pot costar entorn dels 9.100 milions de dòlars l'any, xifra que

implica una inversió global de gairebé 100.000 milions de dòlars, des d'ara fins al 2015; una xifra que raonablement es pot aconseguir si tenim en compte que, el 2003, es van invertir en Defensa, en tot el món, 950.000 milions de dòlars (10 vegades més). La reducció de l'1% anual en les despeses militars podria proporcionar educació primària a tots els fiets del món. Per això nosaltres hem de ser optimistes i hem d'afirmar amb el Premi Nobel d'Economia, Joseph Stiglitz, que: "Les xifres deixen molt clar que el món pot fer front a l'eliminació de l'analfabetisme".

En aquest sentit, els projectes que recolza i finança Mans Unides demostren que és possible un altre món on fiets i fietes gaudeixin del dret a l'educació primària universal.

L'any 2005, Mans Unides aprovà el finançament de 845 projectes a 60 països pobres. L'import va ser de 44.305.687€ i se'n van beneficiar 28.168.015 persones. De totes aquests, 288 eren projectes educatius, amb un import de 12.625.532€ i 3.716.714 beneficiats.

Per això no dubtaré a l'hora d'afirmar que el nostre –el de Mans Unides– és un projecte just i necessari, en el qual us convidem a tots a participar.

* * *